

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
2. หลักสูตรสถานศึกษา
3. แนวทางการพัฒนาหลักสูตร
4. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา
 - 4.1 บุคลากร
 - 4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 4.3 การใช้สื่อการเรียนรู้
 - 4.4 การวัดและประเมินการเรียนรู้
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2544 ก : 3 - 4)

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความ เป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

2. สาระการเรียนรู้ กรมวิชาการ (2545 : 7) กล่าวถึง สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ แทนคำว่า วิชา สาระการเรียนรู้เป็นคำที่ครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดกับผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ เป็นการเน้นย้ำให้เกิดการพัฒนาทุกองค์ประกอบของคุณภาพคนการกำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สองประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี

และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็น ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนว ให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวภาษา และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 - 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดโครงสร้างสาระการเรียนรู้ของแต่ละช่วงชั้น สรุปดังรายละเอียดในตาราง 1 ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2544 ก : 8)

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษายกระดับพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - 3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - 3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - 6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษายกระดับพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะศึกษา	■	■	■	■
การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณ ปีละ 800-1,000 ชั่วโมง	ประมาณ ปีละ 800-1,000 ชั่วโมง	ประมาณ ปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง	ประมาณปี ละไม่น้อย กว่า 1,200 ชั่วโมง

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
- ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้ นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มและ การพัฒนาตนตามศักยภาพ

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกอภยณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วน ตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่มในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และจัดมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้หรือรายวิชานั้น ๆ ด้วยสำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้นควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้และระดับการพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดเป็นหน่วยกิต ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิด

วิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งใน
ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาค
บังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนา
บุคลิกภาพส่วนตัว พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการ
ดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความ
รับผิดชอบต่อสังคม สามารถสร้างเสริมสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็น
ไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษา เพื่อ
เพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการ
และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อ
และการประกอบอาชีพ มุ่งเน้นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ
และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัด
แผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้าน
วิชาการและวิชาชีพ

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี
ทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้ง
ต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็น
รายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4 - 5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการ
เรียนรู้กลุ่มอื่นๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน
และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้นการฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จึงควร
ใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอน
ให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี

โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4 - 5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทยและคณิตศาสตร์อาจใช้เวลาลดลง เหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลงยังคงต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น สถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาสเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือสถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5 - 6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาอาชีพหรือ โครงการงานอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คือนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่านักวิชา 1 หน่วยกิตและมีเวลาเรียนวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่” บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัสในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ขั้นสูง สำหรับผู้เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่ อาจจัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ หรือรายวิชาเดี่ยว หรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ระบุไว้แล้ว ก็อาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้เช่นเดียวกัน

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบสถานศึกษาส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์และ โอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

2. หลักสูตรสถานศึกษา

2.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

ความหมายของคำว่าหลักสูตร มาจากคำภาษาละตินว่า "Racecourse" แต่เมื่อนำมาใช้ในทางการศึกษา คำว่าหลักสูตร มีความหมายได้หลายอย่าง แต่เดิมมีความหมายว่าเป็นรายการกระบวนวิชา ต่อมาคำนี้ได้ขยายความออกไปมากขึ้นนักพัฒนาหลักสูตรที่มีความเชี่ยวชาญ จะสามารถอธิบายความหมายได้กว้างขวางกว่านักพัฒนาหลักสูตรที่มีแนวคิดดั้งเดิมซึ่งมักจะให้ความหมายของหลักสูตรแคบ ๆ เช่นที่กล่าวมาแล้ว ความหมายของหลักสูตรที่มาจากคน ๆ เดียว อาจมีมากมายตัวอย่าง เช่น

วีรัตน์ บัวขาว (2541 : 8) ได้ให้นิยามของหลักสูตรว่า เป็นประสบการณ์ทั้งหมดที่สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนได้เรียนทั้งใน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนไปสู่จุดหมายที่วางไว้

ธีรยุทธ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2543 : 203) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่าหลักสูตรคือทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากการเรียน

รุจิรี ภู่อาระ (2545 : 1) หลักสูตรคือ แผนการเรียน ประกอบด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอ และจัดการเนื้อหา ซึ่งจะรวมถึงแบบของการเรียนการสอน ตามจุดประสงค์ และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลลัพธ์ของการเรียน

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2545 : 6) ให้ความหมายของหลักสูตรตามที่คณะใหม่ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากโปรแกรมการศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกรอบของทฤษฎีและการวิจัยในอดีตและปัจจุบันเป็นพื้นฐาน

กู๊ด (Good. 1973 : 95) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับ สำหรับการสำเร็จการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชานั้น ๆ

โครว์ (Crow. 1980 : 250) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรคล้ายกับของวิลเลอร์ เขากล่าวว่า หลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อให้ นักเรียนได้มีการพัฒนาด้านร่างกาย สังคม ปัญญา และจิตใจ

โอลิวา (Oliva, 1982 : 10) กล่าวว่าหลักสูตร คือ แผนหรือโปรแกรมสำหรับ
ประสบการณ์ ทั้งหลายที่ผู้เรียนจะต้องประสบภายใต้การอำนวยการของโรงเรียน

จากความหมายของหลักสูตรโดยทั่วไปที่นักการศึกษากำหนดไว้มากมาย อาจสรุป
ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ได้ว่า หลักสูตรหมายถึง เนื้อหาสาระ และประสบการณ์
อันประกอบด้วยกิจกรรม การสอนชนิดต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดเพื่อพัฒนาผู้เรียน จาก
หลักสูตรแกนกลางการศึกษา โดยจัดให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของชุมชน สังคม
และประเทศชาติ

2.2 ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา การ
จัดการศึกษาประเภทใดและระดับใดที่ดีก็จะขาดหลักสูตรเสียมิได้ เพราะหลักสูตรจะเป็น โครง
ร่างกำหนดไว้ว่าจะให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และ
สังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยัง
เป็นเครื่องชี้ว่าสังคมในอนาคตจะเป็นอย่างไรอีกด้วย

ในการจัดการศึกษาที่จะบรรลุเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยหลักสูตรเป็นเครื่องมือ
นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ถ้าปราศจากหลักสูตร การจัดการศึกษาจะไม่มีวันสำเร็จ
ลุล่วงไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนด หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของ
การศึกษา

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 11) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า การที่จะทราบว่า
การศึกษาระดับต่าง ๆ จะดีหรือไม่ สามารถศึกษาได้จากหลักสูตรการศึกษาในระดับนั้น ๆ ของ
ประเทศ เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการปรับจูนมุ่งหมาย และนโยบายทางการศึกษาของ
ชาติเข้าสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ หลักสูตรจะคอยกำหนดทิศทางให้การ
เรียนการสอนเป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษา หรือกล่าวอีกในหนึ่งคือ หลักสูตรเป็น
เครื่องชี้นำทางในการจัดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียน
ได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็น
เครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมี
ประสิทธิภาพ คนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้ มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศ
ได้อย่างเต็มที่

วีรัตน์ บัวขาว (2541 : 8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาที่เป็นแม่บทของการจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน
2. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของนักบริหารการศึกษาที่จะต้องอำนวยความสะดวก ติดตามและประเมินผล
3. หลักสูตรเป็นแนวทางปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในด้านการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การทำแผนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
4. หลักสูตรเป็นเครื่องมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศ
5. หลักสูตรเป็นเอกสารทางราชการที่เป็นข้อกำหนดหรือบทบัญญัติให้โรงเรียนปฏิบัติตามและ
6. หลักสูตรเป็นตัวชี้วัดความเจริญของประเทศชาติ

กัลยาณี ปฎิมาพรเทพ (2541 : 32) ได้กล่าวไว้ เครื่องมือการจัดการศึกษาของชุมชน ไว้ว่า หลักสูตรเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา ควรมีหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรแกนกลางควรเป็นหลักสูตรที่คนไทยทุกคนต้องเรียนรู้ เพื่อดำรงความเป็นไทย ส่วนหลักสูตรท้องถิ่น ควรเป็นหลักสูตรที่มีความหลากหลายของเนื้อหา เป็นหลักสูตรไร้พรมแดน เพื่อรองรับความหลากหลายของสังคมและวัฒนธรรม โดยตอบสนองต่อความต้องการ และวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ให้บุคลากรในท้องถิ่นเช่น ราษฎรชาวบ้าน ผู้นำชาวบ้าน ผู้รู้ ครู ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร

ธีรยุทธ เสนียังค์ ณ อุษยา (2543 : 204) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตรไว้ 4 ประการ คือ ประการแรกหลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอม พลเมืองจะดี และมีคุณภาพ ประเทศจะเจริญได้ จะต้องอาศัยประชาชนที่มีคุณภาพ ประชาชนจะมีลักษณะและคุณภาพอย่างไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับการจัดหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้ผ่านหลักสูตรเป็นอย่างไร ประการที่สอง หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา ประการที่สาม หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ให้โรงเรียน หรือสถาบัน ได้จัดการศึกษาให้เป็นระเบียบแบบแผนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในการดำเนินการเรียน การสอน กล่าวคือ โรงเรียนจะต้องสอนให้ครบ หรือจบหลักสูตรนั่นเอง

และประการสุดท้าย หลักสูตรมีความสำคัญในระดับโรงเรียน ในลักษณะที่ว่าหลักสูตรจะให้
แนวปฏิบัติแก่ครู เพราะหลักสูตรจะชี้นำให้ครูรู้ว่าจะสอนให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้และเกิด
พฤติกรรมอะไร และถ้าจะสอนให้รู้ และเกิดพฤติกรรมอย่างนั้นครูจะต้องจัดกิจกรรม
ประสบการณ์อะไรบ้างให้แก่ผู้เรียน

กรมวิชาการ (2544 ก : 5) กล่าวว่า สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัว
และชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษา ทั้งภาครัฐ และเอกชน ในท้องถิ่นเพื่อให้
เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสองประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้ง สองประการนี้ให้แนวทาง
สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบท และแนวทางนั้น ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสนุกสนาน และความ
เพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นการสร้างกำลังใจ และเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้า
แก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุด สำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความ
สนใจและประสบการณ์ให้ผู้เรียนและพัฒนาความมั่นคง ให้เรียน และทำงานอย่างเป็นอิสระ
และร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญ ๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น
ได้ ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และมี
กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2. หลักสูตรสถานศึกษา ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม
สังคม และ วัฒนธรรม และโดยเฉพาะ พัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูก และผิดเข้า
มา และศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อตัว
บุคคล และสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรม และความอิสระของผู้เรียน
และช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความ
เสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึด
มั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับ
โลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบ
มีข้อมูล เป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาและถือเป็นเกณฑ์
มาตรฐานทางการศึกษา เป็นแม่บทในการจัดการเรียนการสอน เป็นกรอบ และแนวทาง
การศึกษาในระบบโรงเรียน หากขาดหลักสูตร การจัดการศึกษาก็ขาดทิศทาง ไม่มีจุดหมาย
ดังนั้นหลักสูตรเปรียบเสมือน เข็มทิศที่ชี้ และนำทางแก่ผู้เกี่ยวข้องที่จัดการศึกษา เพื่อให้
ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามต้องการ

3. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545 : 6 - 18) กล่าวถึงแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาว่า หลักสูตรสถานศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตร ผลผลิตจากการบริหารจัดการหลักสูตรจะนำมาเสนอในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาทราบว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างไร ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภารกิจที่สำคัญก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คือ การเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน เช่น การสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและยอมรับการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตร การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาคณะต่าง ๆ ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ และตามความจำเป็นของสถานศึกษา การจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีข้อมูลใช้ในการจัดการศึกษา และการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ เป็นต้น เมื่อเตรียมความพร้อมทุก ๆ ด้านแล้ว จึงจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีดังนี้

3.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

กรมวิชาการ (2545 : 6 - 7) กล่าวถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจึงต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือกับชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาแสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนด งานหลักที่สำคัญ ๆ ของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐานแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการและการติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงานแจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้กับสถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ตั้งงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายเพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน

วิสัยทัศน์เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธา และจุดประกายความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุด

ภารกิจเป็นการแสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

เป้าหมายกำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้น สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน เพิ่มจากที่กำหนด ไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนจะต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุงและการส่งต่อ ทั้งนี้ ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือรายภาค

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 39 - 45, 54 - 55) กล่าวถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

1. **วิสัยทัศน์** หมายถึง การสร้างภาพอนาคตที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นอุดมคติ มีความน่าฟังปรารถนา มีความเป็นไปได้ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาของตน และมุ่งเน้นผลักดันทุกวิถีทางที่จะให้วิสัยทัศน์นั้นเป็นจริง ในการกำหนดวิสัยทัศน์สถานศึกษา จะต้องนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาทุกด้านมาดำเนินการพิจารณา โดยอาศัยความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ครู-อาจารย์ ผู้เรียน ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันพิจารณากำหนดวิสัยทัศน์ที่แสดงเจตนารมณ์อันแน่วแน่ในการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด มีความเป็นไปได้ เป็นแรงกระตุ้นท้าทาย ก่อให้เกิดพลังผลักดันให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีทิศทางที่ก่อให้เกิดเจตคติที่ดีในทางสร้างสรรค์ สนองความต้องการของชุมชน ผู้เรียน และท้องถิ่น

2. **พันธกิจ** หมายถึง ข้อความที่แสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป ซึ่งประกอบไปด้วยวิธีการดำเนินงาน ผู้รับประโยชน์และบริการโดยตรงจากองค์กร ลักษณะผลผลิตและบริการ ประโยชน์ที่ได้รับจากองค์กร ความเชื่อ ค่านิยมพื้นฐานในการดำเนินงานของบุคลากร และหลักการพื้นฐานขององค์กร

3. **เป้าหมาย** หมายถึง ความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำหนดเป้าหมายจะต้องศึกษาจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่ามีความคาดหวังให้ผู้เรียนเป็นอย่างไรหลังจากจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษา วิเคราะห์วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่กำหนดภาพอนาคตหรือความคาดหวังต่อผู้เรียนอย่างไรบ้าง มีส่วนใดบ้างที่เพิ่มเติมหรือแตกต่างจากจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะส่วนที่เป็นจุดเน้น จุดเด่นของสถานศึกษาส่วนที่เป็นความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น และศึกษา วิเคราะห์พันธกิจของสถานศึกษาที่กำหนดไว้แต่ละด้าน สามารถส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาผู้เรียนบรรลุความสำเร็จในด้านใดบ้าง เสร็จแล้วจึงนำประเด็นต่าง ๆ มาเรียบเรียงเป็นเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา โดยเขียนเป็นความคาดหวังที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นเมื่อจบการศึกษาจากสถานศึกษา

4. **คุณลักษณะอันพึงประสงค์** หมายถึง เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สถานศึกษาจะต้องร่วมกับชุมชนกำหนดขึ้น โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ ดำรวจรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของโรงเรียนทุกด้าน วิเคราะห์ความจำเป็นของการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม กำหนดคุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ของผู้เรียนที่จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดผลอย่างจริงจัง กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การจบหลักสูตร โดยอาจกำหนดให้มีในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งไม่ควรกำหนดมากเกินไปเพราะจะเป็นภาระต่อการจัดทำเกณฑ์ ตัวชี้วัด การวางแผนพัฒนา และการประเมิน

สรุปได้ว่าการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของสถานศึกษาจะต้องอาศัยคณะกรรมการคณะกรรมการสถานศึกษา บิดา มารดา ผู้ปกครอง ผู้เรียน ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมมือกันกำหนดขึ้น โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนและชุมชน นอกจากนี้สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของสถานศึกษาและชุมชน

3.2 การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545 : 7 - 8) กล่าวถึงการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาว่า จากวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้ และเวลาเรียน ไว้อย่างชัดเจนเพื่อสถานศึกษาจะนำไปจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย

1. สาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชาครบ 8 กลุ่มสาระรายภาคหรือปี ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น
2. มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน
3. กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายภาคหรือปี

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 58 - 59) กล่าวถึงแนวการจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้

1. ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ศึกษาเกี่ยวกับแนวการจัดหลักสูตรและเวลาเรียนในแต่ละช่วงชั้น
3. ศึกษาเกี่ยวกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน

4. ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา
5. ศึกษาวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา
6. จัดโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการแสดงภาพรวมของสถานศึกษาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นว่าจะใช้เวลาเรียนเท่าใด ทั้งที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้เพิ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาเรียนครบตามหลักสูตร โดยดูโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก และใช้ข้อมูลสารสนเทศ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาประกอบการพิจารณา

3.3 การจัดทำสาระของหลักสูตร

กรมวิชาการ (2545 : 8 - 10) กล่าวถึงการจัดทำสาระของหลักสูตรดังนี้

1. การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนและคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ ให้สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

2. กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1. ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

3. กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคดังนี้

3.1 ชั้น ป. 1-3 ป. 4-6 และ ม. 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

3.2 ชั้น ม. 4-6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคและกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสมสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ ในการกำหนดจำนวน

หน่วยกิตของสาระการเรียนรู้รายภาคสำหรับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมง ต่อ ภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

สำหรับสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะของสาขาอาชีพ หรือ โปรแกรมเฉพาะทางอื่น ๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณาคือสาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ ระหว่าง 40 - 60 ชั่วโมง ต่อ ภาคเรียนมีค่า เท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถ กำหนดได้ตามความเหมาะสมและใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

4. จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาครวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตามข้อ 1., 2. และ 3. มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือ จำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ ซึ่งสามารถเขียน คำอธิบายรายวิชาได้หลายรูปแบบเช่น

4.1 รูปแบบที่ 1 เขียนเป็นความเรียงเสนอภาพรวมของผลการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

4.2 รูปแบบที่ 2 เขียนแยกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

4.2.1 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เขียนเป็นความเรียง สรุปภาพรวมของผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

4.2.2 สาระการเรียนรู้ เขียนเป็นความเรียงของขอบข่ายเนื้อหา

4.3 รูปแบบที่ 3 เขียนเป็นความเรียงประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

4.3.1 ขอบข่ายกิจกรรมที่กำหนดกว้าง ๆ สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ รายวิชา

4.3.2 ขอบข่ายเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของรายวิชา

4.3.3 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างกว้าง ๆ

4.4 รูปแบบที่ 4 เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ

4.4.1 จุดประสงค์ของรายวิชาที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้รายวิชา

4.4.2 ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

4.4.3 กิจกรรมการเรียนรู้

4.4.4 วิธีการวัดและประเมินผล

4.5 รูปแบบที่ 5 เขียนแยกเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย

สำหรับคำอธิบายรายวิชามีแนวทางการกำหนดดังนี้ ซึ่งรายวิชาของสาระการเรียนรู้ ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสาระนั้น ๆ

5. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค ที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และนักเรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลา สำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุผลตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค ของทุกวิชา ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

6. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชารายปี หรือรายภาค และหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 132 - 141) กล่าวถึงการจัดทำรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ว่า สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดทำสาระการเรียนรู้หรือรายวิชาต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังนี้คือ จะต้องศึกษาสาระ มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แล้วนำมาวิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นแล้วกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค กำหนดสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค หลังจากนั้นจึงนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคมาจัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดให้นักเรียนแต่ละคนจะต้องทำโครงการ 1 ในแต่ละช่วงชั้นด้วย

สรุปได้ว่าการจัดทำสาระของหลักสูตรเป็นการกำหนดเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคมากำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต จัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดให้นักเรียนแต่ละคนจะต้องทำโครงการอย่างน้อย 1 โครงการในแต่ละช่วงชั้นด้วย

3.4 การออกแบบการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2545 : 10 - 13) กล่าวถึงการออกแบบการเรียนรู้ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากกรณีศึกษา การเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาลักษณะแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะเช่น

1.1 การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้

โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

1.2 การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอนโดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์เรื่องเงา ผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์เรื่องการวัดระยะทาง โดยการวัดเงา ถัดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาระยะต่าง ๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

1.3 การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้ให้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้จัดทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

1.4 การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีมเรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายคนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

2. สื่อการเรียนรู้ การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ได้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียนควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดจากสถานศึกษา

3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อให้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่ เพียงใด ดังนั้น การวัดและประเมิน จึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ในกิจกรรมเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ผู้เรียน ผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้อัตราการเรียนรู้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม สามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครองจะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษาเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตาม

มาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น
กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มี
การเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 208 - 252) กล่าวถึงการออกแบบการจัด
การเรียนรู้ดังนี้

1. ตั้งคณะทำงานออกแบบการเรียนรู้ของสถานศึกษา
2. ศึกษาหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สื่อและ
การวัดและประเมินผล จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เอกสารประกอบหลักสูตรเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สื่อและการวัดและ
ประเมินผล คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และเอกสารอื่น
3. ศึกษาวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของผู้เรียนที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้
4. ศึกษาข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ในการจัด
การเรียนรู้ ทั้งด้านอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการด้านต่าง ๆ สื่อ แหล่งเรียนรู้ ศักยภาพของครู-
อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง
5. ศึกษาความพร้อมของชุมชนและท้องถิ่นในการสนับสนุนส่งเสริม
การจัดการศึกษา
6. ประมวลผลการศึกษาข้อ 1 - 5 นำมาเขียนเป็นหลักการ แนวคิด
และแนวดำเนินการของสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ สื่อและการวัดและประเมินผล
สรุปได้ว่าการออกแบบการเรียนรู้เป็นการกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้รูปแบบ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลอย่าง
หลากหลาย โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ
และความสามารถของผู้เรียน และพิจารณาจากสภาพความพร้อมของโรงเรียนและชุมชน
ประกอบด้วย

3.5 การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กรมวิชาการ (2545 : 13 - 15) กล่าวถึงการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะของอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตน แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1. กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

2.2. กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝัง ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์และกรมการรักษาดินแดน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนอาจจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น

1. จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนในตารางเวลาเรียน เช่นเดียวกับกลุ่มสาระอีก 8 กลุ่มสาระ

2. จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเรียนปกติ และบางส่วนเรียนนอกเวลา

3. จัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปด้วยกัน โดยวางแผนร่วมกันของกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม กำหนดเวลาเรียนในตารางเวลาเรียนปกติบางส่วนเรียนนอกเวลา ฯลฯ

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม ให้เหมาะสมกับ วุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 253 - 354) กล่าวถึงการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาดังนี้

1. ตั้งคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. ศึกษาหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกสารประกอบหลักสูตรเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและเอกสารอื่น ๆ

3. ศึกษาวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

4. ศึกษาข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการด้านต่าง ๆ สื่อ แหล่งเรียนรู้ สักยภาพของครู-อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง

5. ศึกษาความพร้อมของชุมชนและท้องถิ่นในการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษา

6. ประมวลผลการศึกษาข้อ 1 - 5 นำมาออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สรุปได้ว่าการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองเต็มตามศักยภาพ เพิ่มเติมจากกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียน โดยสถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และพิจารณาจากสภาพความพร้อมและบริบทของโรงเรียนและชุมชนประกอบด้วย

3.6 การกำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา

กรมวิชาการ (2545 : 15 - 16) กล่าวถึงการกำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษาดังนี้

1. เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (จบการศึกษาภาคบังคับ) เกณฑ์มาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 (จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน) ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์ดังนี้

1.1 ผู้เรียนต้องเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.2 ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์การอ่าน ทิศวิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.3 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

1.4 ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านเกณฑ์การประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. เอกสารหลักฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียนตามที่เห็นสมควรเช่น แสดงเอกสารผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ในรายวิชาต่าง ๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

สรุปได้ว่าการกำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา เป็นการกำหนดเกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำเอกสารประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียน โดยให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และเหมาะสมกับสภาพและบริบทของ โรงเรียนและชุมชน

3.7 การพัฒนาระบบการส่งเสริมการสนับสนุน

กรมวิชาการ (2545 : 16 - 17) ได้กล่าวถึงการพัฒนาระบบการส่งเสริมการสนับสนุนดังนี้

1. การพัฒนาระบบการแนะแนว

สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบแนะแนวที่มุ่งการพัฒนาคนให้มีความรู้อย่างลึกซึ้ง ประเมินการจัดการที่มีคุณภาพ โดยกำหนดพันธกิจระหว่างบ้าน ชุมชน และสถานศึกษา ที่เน้นความร่วมมือกันระหว่างบ้าน ในฐานะแหล่งเรียนรู้แรกของผู้เรียน ชุมชนจะเป็นเครือข่ายที่สำคัญของการแนะแนว ช่วยป้องกัน แก้ไข ปัญหาของสังคม สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้วยข้อมูลสารสนเทศ และพัฒนาเครือข่ายแนะแนวให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด ทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลิกภาพ และด้านบริหารทั่วไป

2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด

สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า เพิ่มพูน ประสบการณ์และความชำนาญ โดยเฉพาะในห้องสมุดนั้น เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยตรง ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดที่หรูหรา หรือใหญ่โต อาจเป็นเพียงมุมหนังสือ เพื่อการศึกษาค้นคว้าก็ใช้ได้ นอกจากนี้ต้องสนับสนุนให้มีแหล่งการเรียนรู้ในรูปของคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ

3. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ

สถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมา ผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เน้นการวิจัยทั้งในห้องเรียน และการวิจัยในสภาพรวมของสถานศึกษา

4. เครือข่ายวิชาการ

สถานศึกษาต้องพัฒนา และส่งเสริม สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ทางวิชาการ จากครูในสถานศึกษาเดียวกัน และในสถานศึกษาอื่น ๆ ตลอดจนชมรม วิชาการต่าง ๆ ในรูปของเครือข่ายเชื่อมโยงกันทั้งในบุคคลต่าง ๆ และจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบการส่งเสริมการสนับสนุนเป็นวิธีการพัฒนาระบบการแนะแนว แหล่งเรียนรู้และห้องสมุด การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ และการจัดเครือข่ายวิชาการที่จะเอื้อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

3.8 การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 17 - 18) ได้กล่าวถึงการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาว่าในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาคำนำซึ่งว่าสิ่งที่ปรากฏในหลักสูตรเป็นสิ่งที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการตั้งแต่ต้น คือ การกำหนดวิสัยทัศน์ จนกระทั่งการนำหลักสูตรสู่ห้องเรียน คือ การจัดทำแผนการเรียนรู้ รวมทั้งการบริหารจัดการหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ ใช้ศักยภาพทั้งของสถานศึกษาและชุมชนเต็มที่ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง ประการสำคัญ หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องสามารถบอกให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและบุคคลในชุมชนทราบอย่างชัดเจนว่า จะจัดการศึกษาอย่างไรในสถานศึกษา ดังนั้น เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาอาจมีหลายเล่ม ซึ่งในเล่มแรกควรเป็นเล่มที่กำหนดภาพรวม และมีเล่มอื่น ๆ อีกตามความเหมาะสม ซึ่งอาจแยกเล่มตามกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือหน่วยการเรียนรู้การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาคควรประกอบด้วยส่วนสำคัญดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. โครงสร้างหลักสูตร
4. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล
8. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
9. อื่น ๆ

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม เมื่อสถานศึกษาจัดทำร่างหลักสูตรสถานศึกษาตามหัวข้อดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว สถานศึกษาจะต้องตรวจสอบแต่ละหัวข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 รวมทั้งสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทและสภาพของสถานศึกษา จากนั้นนำร่างหลักสูตรดังกล่าวเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ความเห็นชอบ

สรุปได้ว่าการเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการจัดหลักสูตรสถานศึกษาเป็นรูปเล่ม โดยให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และเหมาะสมกับสภาพและบริบทของโรงเรียนและชุมชน

4. การใช้หลักสูตรสถานศึกษา

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เป็นการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยมีนักการศึกษาให้ทัศนะเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

ประพัฒน์พงษ์ เสนาฤทธิ์ (2545 : 7) กล่าวว่า การนำร่องการใช้หลักสูตรปฏิรูปการศึกษา ถือเป็นส่วนสำคัญยิ่งเพราะหลักสูตรเป็นเสมือนแม่บทหรือพิมพ์เขียวของการปฏิรูปการเรียนรู้อันเป็นหัวใจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

สุวิทย์ คุณกิตติ (2545 : 5) กล่าวว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร การทำสาระของหลักสูตร การบริหารจัดการของหลักสูตรรวมทั้งการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การทดลองใช้หลักสูตร พร้อมกับการทดลองด้านอื่น ๆ อีก 4 ด้าน คือ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารทั่วไป ด้านบริหารงบประมาณ และด้านบริหารงานบุคคล

บิลเลค และกลีบาค (Bellack and Kliebard. 1977 : 5) นักทฤษฎีหลักสูตร กล่าวถึงหลักสูตรในลักษณะของกระบวนการหรือระบบที่ประกอบด้วย ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) กระบวนการใช้หลักสูตรที่จะได้ผลผลิตตามความคาดหวัง ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการใช้หลักสูตรเป็นสำคัญ

บทบาทสำคัญของสถานศึกษา คือ สถานศึกษาต้องสร้างหลักสูตรของตนเองที่เรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึง การสร้าง การใช้ และการปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ในการสอน เมื่อสถานศึกษาสร้างหลักสูตรแล้วในขั้นต่อไปเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2544 ก : 12) ,

4.1 ด้านบุคลากร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษา ให้กับสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารจัดการและการใช้ หลักสูตรเป็นกระบวนการนำหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติใน สถานศึกษาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามความมุ่งหมายหลักสูตร ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวนี้ ขึ้นอยู่กับ การบริหารจัดการหลักสูตรที่มีคุณภาพ และได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

กรมวิชาการ (2540 : 6) กล่าวว่า ผู้มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา กรมต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน บทบาทของผู้รู้ในท้องถิ่น (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 57) กล่าวว่า ประชาคมการเรียนรู้ มีขอบข่ายครอบคลุมบุคลากรทุกฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียน ภายในโรงเรียนนอกจากครูและ ผู้บริหารยังมีบุคลากรที่สนับสนุนการเรียนการสอน คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน ขยายเครือข่ายสู่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน สถาบันผลิตครู หน่วยงาน องค์กรและสถานประกอบการ รวมทั้งสื่อมวลชน ซึ่งล้วนแต่สามารถร่วมกันสร้างสรรค์การ เรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

กรมวิชาการ (2544 ก : 38 - 48) ได้กล่าวถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ในสถานศึกษา มีดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ก็คือ จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาเป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่าย สนับสนุนให้ บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้และสามารถจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษารวมทั้ง พัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนา สาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและ ท้องถิ่น

2. ครู บทบาทหน้าที่ของครูตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ วางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างมีอิสระและมีส่วนร่วมกิจกรรม

จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทหายอยากให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาจัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยมีการประสานกันระหว่างสถานศึกษา บ้าน และชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์ จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน

3. ผู้เรียน บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานก็คือมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครองและครู วางแผนการเรียนรู้ของตนเองให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง มีความรับผิดชอบใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีคุณภาพ ปฏิบัติตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ ความสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีการประเมินและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง รักษาสิทธิและโอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อนช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

4. ผู้ปกครอง บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกับครูและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระของหลักสูตรและกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนุญสถานศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน กิจกรรมของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ จัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้ อบรม เลี้ยงดูเอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น ส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็นร่วมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้องประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหากับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีความรู้คู่คุณธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. ประชาชน บทบาทหน้าที่ของประชาชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีส่วนร่วมกำหนดสาระของหลักสูตรและแผนพัฒนาการศึกษาหรือธรรมนุญของสถานศึกษาสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตามความเหมาะสมและจำเป็น มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน

มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาเป็น สถานศึกษา ของชุมชนอย่างแท้จริง

6. ชุมชน บทบาทหน้าที่ของชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการ กำหนดสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคม และชุมชน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จริงให้การสนับสนุน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัด การศึกษาของสถานศึกษา เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

7. คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา บทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ กำหนดคุณลักษณะอันพึง ประสงค์มุ่งให้เกิดในตัวผู้เรียน จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน จัดระบบและเครื่องมือการประเมินด้านคุณลักษณะ ประเมินผลรวม ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลรวมทั้งของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น ร่วมกับ ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสาระหลักสูตรของ สถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสร้างความตระหนักให้แก่ บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาเพื่อร่วมกันพัฒนาและสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

8. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานก็คือ การกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะทำงาน/อนุกรรมการต่าง ๆ ที่ สถานศึกษาแต่งตั้ง สนับสนุน ส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา ส่งเสริมให้มี การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้าง พัฒนาการของนักเรียน ทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและ ของชาติ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนา ชุมชนและท้องถิ่น

9. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา บทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา คือ วางแผนการดำเนินงาน วิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษา และแนวการจัดสัดส่วนสาระ

การเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา นิเทศกำกับ ติดตามให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและการแนะแนวให้สอดคล้องกัน และเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การแนะแนวให้เป็นไปตามจุดหมายและแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และชุมชนเพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ผู้ปกครองชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลย้อนกลับจากฝ่ายต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ติดตามผลการเรียนของนักเรียนรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้น และระดับกลุ่มวิชาในแต่ละปีการศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา และตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาแล้ว ใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงาน ของครูและการบริหารหลักสูตรปีการศึกษาต่อไป

คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา มีจำนวนเก้าคณะเรียกชื่อคณะอนุกรรมการตามชื่อกลุ่มวิชาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มภาษาไทย กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มคณิตศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มศิลปะ กลุ่มงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ภายใต้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่งตั้งโดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะอนุกรรมการแต่ละคณะประกอบด้วยหัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชาเป็นประธานอนุกรรมการ ครู - อาจารย์ ทุกคนในหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชาเป็นอนุกรรมการรอง หัวหน้าหมวดวิชา คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชาในสาระการเรียนรู้ และเลือกเสรีตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงความสามารถปรับใช้ ตามความเหมาะสมและให้การสอนนำไปสู่การเรียนรู้มากที่สุด พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด กำหนดแนวทางพัฒนาเครื่องมือและกำกับติดตามการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้เป็นไป

ตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มวิชาที่กำหนด วิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลนิเทศภายใน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรายวิชา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนตรวจสอบและประเมินการบริหารหลักสูตรรายวิชาและกลุ่มวิชาในภาคเรียนที่ผ่านมา และวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรในภาคเรียนต่อไป รายงานผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู - อาจารย์ และผลการบริหารหลักสูตรของกลุ่มวิชา โดยเน้นผลที่เกิดต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 3) กล่าวว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดฉะนั้น ครูผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหรือจัดทำหลักสูตรคือบุคคลที่มีส่วนได้เสียกับการศึกษาทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา

4.2 การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ไว้ 8 กลุ่ม คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม และพัฒนาผู้เรียนตามความสามารถที่มีอยู่เต็มศักยภาพ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เน้นการปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เน้นการเรียนรู้ที่เป็นการบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้ภายในกลุ่มวิชาและระหว่างกลุ่มวิชา โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผ่านการปฏิบัติโครงการอย่างน้อยช่วงชั้นละ 1 โครงการ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม และทำให้บรรลุ

มาตรฐานการเรียนรู้ได้หลายมาตรฐานในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน รวมทั้งจัดให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น (โสภณ โสมติ และอภันตรี โสตะจินดา. 2545 : 14 - 18)

องค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้อง ควรทราบองค์ประกอบสำคัญที่จะสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 30)

1. กำเนิดถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. การจัดสาระการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ต้องมีความสมดุล และเหมาะสมกับวัย ความต้องการของผู้เรียน และความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ ผลการเรียนรู้จากสาระการเรียนรู้และทักษะ/กระบวนการเรียนรู้ จะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดี และมีความสุขในการเรียนรู้
3. แหล่งการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัด ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูล ห่วงใยซึ่งกันและกัน
5. ผู้เรียนมีความศรัทธาต่อครูผู้สอน สาระการเรียนรู้ และกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
6. สาระการเรียนรู้ ทักษะ/กระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียน ผลจากการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง
7. กระบวนการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น ๆ เช่น ครอบครัว ชุมชนและสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกัน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้สูงสุด

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดความสุขในการเรียนรู้

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดความสุขในการเรียนรู้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง ควรจัดดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 31)

1. สารการเรียนรู้ที่จะนำมาจัดการเรียนรู้ต้องเริ่มจากง่ายไปหายาก เริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล และสามารถเชื่อมโยงนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

2. บรรยากาศในการเรียนรู้ ควรเป็นบรรยากาศที่มีความเป็นธรรมชาติ แห่งการเรียนรู้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสร้างและเลือก เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเห็น ไม่มีบีบบังคับ ชักเยียด และกดดันผู้เรียน

3. ครูมีความพร้อมที่จะจัดการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่ครูต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สติปัญญา สังคม รวมทั้งปัญหาในการเรียนรู้หรือความต้องการเป็นพิเศษ เพื่อที่ครูจะได้เตรียมสารการเรียนรู้ วิธีการที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

4. กิจกรรมการเรียนรู้ต้องหลากหลาย สอดคล้องกับสารการเรียนรู้ เร้าความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่

5. กระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนมีลักษณะส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพในการค้นหาความรู้อย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ การแก้ปัญหา เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้

6. สื่อการเรียนรู้ต้องหลากหลาย เน้นสื่อเพื่อการค้นคว้ามากกว่าสื่อประจำรายวิชา เป็นสื่อที่สร้างสรรค์ เร้าความสนใจผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มุ่งนำผลมาปรับปรุ้งให้ผู้เรียนเกิดการ พัฒนา โดยเน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ใช้วิธีการที่หลากหลายทั้งเครื่องมือและผู้ประเมิน ทั้งนี้ ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย

เทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดนั้นมีมากมายหลายวิธี เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ จึงจำแนกตามแนวความคิดการจัดกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 32)

1. การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม ได้แก่การเรียนรู้แบบสืบค้น แบบค้นพบ แบบแก้ปัญหา แบบสร้างแผนผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม แบบใช้การตัดสินใจ
2. เทคนิคการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ได้แก่วิธีการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การทำรายงาน การค้นคว้าอย่างอิสระ การเขียนเรียงความ การเรียนเสริม การทำโครงการ การทำนิตยสาร การมอบหมายงานเป็นรายบุคคล
3. เทคนิคการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ ประกอบการเรียน เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ ตำราเรียน และแบบฝึกหัด การใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป
4. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย การโต้วาทิ กลุ่ม Buzz การอภิปราย การระดมพลังสมอง กลุ่มแก้ปัญหา กลุ่มทิว การประชุมแบบต่างๆ การแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มสืบค้น คู่คิด การฝึกปฏิบัติ เป็นต้น
5. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร บทบาทสมมติ
6. เทคนิคการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ได้แก่ปริศนาความคิด ร่วมมือแข่งขัน หรือกลุ่มสืบค้น กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันคิด กลุ่มร่วมมือ
7. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เช่น การเรียนการสอนแบบใช้เรื่องเล่าหรือการเล่าเรื่อง (Story line) และการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving)

4.3 การใช้สื่อการเรียนรู้

สื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีมากมายหลากหลายรูปแบบมีบทบาทและให้คุณประโยชน์ต่างๆ

กรมวิชาการ (2544 ก : 23) ได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้อะไรก็ได้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภทรวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียน และผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรเมื่อนี้อาสาสมัครครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อหรือห้องสมุดของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545 : 6) สื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอด ความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลสูงต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีมากมายหลายรูปแบบ ซึ่งสื่อจะช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่อง ตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ

กระบวนการรู้ของผู้เรียน

3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือกและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่กันอย่างสม่ำเสมอ

6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชนและสังคมอื่น

8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

สรุปได้ว่า การใช้สื่อการเรียนรู้ หมายถึง การใช้เครื่องมือของการเรียนรู้ เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคนิควิธีการ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน

4.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาทั้งระดับชั้นเรียน และระดับสถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้สอนและบุคลากรต่าง ๆ ของสถานศึกษาในการดำเนินการอย่างกว้างขวางทุกขั้นตอน และเพื่อให้การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เป็นไปตามระบบและแผนงานการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา สถานศึกษาควรกำหนดบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ขึ้นรับผิดชอบอย่างชัดเจนและมีการมอบหมายอย่างเป็นกิจลักษณะ เพื่อให้เป็นที่แน่ใจได้ว่า ภารกิจต่าง ๆ จะมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน ดังตารางที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 37 - 39)

ตารางที่ 2 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการประเมินผลการเรียน

ผู้ปฏิบัติ	บทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานประเมินผลการเรียน
<p>1. คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>	<p>1.1 อนุมัติและให้ความเห็นชอบต่อหลักสูตรของสถานศึกษา และ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค ของแต่ละรายวิชา</p> <p>1.2 อนุมัติและให้ความเห็นชอบต่อเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการ ประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม</p> <p>1.3 อนุมัติและให้ความเห็นชอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของ สถานศึกษา เกณฑ์และแนวปฏิบัติในการประเมินผลกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน</p> <p>1.4 อนุมัติและความเห็นชอบต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของสถานศึกษา เกณฑ์และแนวปฏิบัติในการประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของสถานศึกษา</p> <p>1.5 อนุมัติและให้ความเห็นชอบต่อเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการ ประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน</p> <p>1.6 อนุมัติและให้ความเห็นชอบต่อกระบวนการวิธีการซ่อมเสริม หรือปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่มีผลการประเมินสาระการเรียนรู้ รายปี รายภาคกิจกรรมและผลการเรียนอื่น ๆ ไม่น่าพึงพอใจ</p> <p>1.7 อนุมัติและให้ความเห็นชอบระเบียบประเมินผลต่าง ๆ ของสถานศึกษา</p> <p>1.8 กำกับติดตามการดำเนินการเรียนการสอนตามสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาคุณลักษณะอันพึง ประสงค์และการพัฒนาความสามารถอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน</p> <p>1.9 กำกับติดตาม การประเมินผล และการตัดสินผลการเรียน</p>
<p>2. คณะกรรมการบริหาร หลักสูตรและวิชาการ ของสถานศึกษา</p>	<p>2.1 กำหนดสาระการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค ของรายวิชา ต่าง ๆ ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากมาตรฐาน การเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดทำรายวิชา พร้อมเกณฑ์การประเมิน</p> <p>2.2 กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา จุดประสงค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละกิจกรรม</p>

ผู้ปฏิบัติ	บทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานประเมินผลการเรียน
	<p>2.3 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา</p> <p>2.4 กำหนดมาตรฐานการอ่าน คิดวิเคราะห์ และการเขียน พร้อมเกณฑ์การประเมินและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่มีผลการประเมินไม่น่าพึงพอใจ</p> <p>2.5 กำหนดวิธีการเทียบโอนผลการเรียน จำนวนรายวิชา จำนวนหน่วยกิต เพื่อการเทียบโอนผลการเรียน</p> <p>2.6 กำหนดระเบียบประเมินผลต่าง ๆ ของสถานศึกษา</p>
<p>3. คณะอนุกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้ (กลุ่มวิชา) และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน</p>	<p>3.1 กำหนดแนวทางการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพร้อมแนวทางการวัดผลและประเมินผลการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน</p> <p>3.2 สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และวัดประเมินผลและตัดสินตามแนวทางที่กำหนดไว้</p> <p>3.3 พิจารณาให้ความเห็นชอบผลการวัดและประเมินผล การเรียนสาระการเรียนรู้รายปี รายภาค และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน</p>
<p>4. คณะกรรมการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา</p>	<p>4.1 กำหนดแนวทางการพัฒนาแนวทางการประเมิน เกณฑ์การประเมินและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขคุณลักษณะอันพึงประสงค์</p> <p>4.2 พิจารณาตัดสินการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ปลายปี/ปลายภาคและการผ่านช่วงชั้นของผู้เรียน</p> <p>4.3 จัดระบบการปรับปรุงแก้ไขคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยวิธีการอันเหมาะสมและส่งต่อข้อมูลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p>
<p>5. คณะกรรมการดำเนินการประเมินการอ่านคิด วิเคราะห์ และเขียน</p>	<p>5.1 กำหนดแนวทางในการพัฒนาและการประเมินความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของผู้เรียน</p> <p>5.2 ดำเนินการประเมินความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของผู้เรียน</p> <p>5.3 ตัดสินผลการพัฒนาความสามารถการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของผู้เรียนรายปี/รายภาคและการผ่านช่วงชั้น</p>

ผู้ปฏิบัติ	บทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานประเมินผลการเรียน
6. คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน	<p>6.1 จัดทำสาระ เครื่องมือ และวิธีการเทียบโอนผลการเรียนของรายวิชาและกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ</p> <p>6.2 ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนให้กับผู้เรียนที่ร้องขอ</p> <p>6.3 ประมวลผลและตัดสินผลการเทียบโอน</p> <p>6.4 เสนอผลการเทียบโอนต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ และเสนอผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินอนุมัติการเทียบโอน</p>
7. ผู้บริหารสถานศึกษา	<p>7.1 เป็นเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>7.2 เป็นประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการของสถานศึกษา</p> <p>7.3 อนุมัติผลการประเมินผลการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ รายปี/รายภาค และตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น</p> <p>7.4 ให้คำแนะนำข้อปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานแก่บุคลากรในสถานศึกษา</p> <p>7.5 กำกับ ติดตามให้การดำเนินงานประเมินผลการเรียนบรรลุเป้าหมาย</p> <p>7.6 นำผลการประเมิน ไปจัดทำรายงานผลการดำเนินงานบริหารจัดการศึกษา</p>
8. ครูผู้สอน	<p>8.1 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนในรายวิชาที่รับผิดชอบให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติและปฏิทินการปฏิบัติงานส่งให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบก่อนเปิดภาคเรียน</p> <p>8.2 ทำการวัดและประเมินผลระหว่างเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแผนที่กำหนด พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนที่มีข้อบกพร่อง</p> <p>8.3 ประเมินตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในรายวิชาที่สอน หรือกิจกรรมที่รับผิดชอบ เมื่อสิ้นสุดการเรียนรายปีหรือรายภาคส่งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือกิจกรรมทุกภาคเรียน</p>

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งดำเนินการดังนี้ (กรมวิชาการ. 2544 ก : 24-27)

1. การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญ คือมุ่งหาคำตอบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินผลจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และโครงการ หรือเพิ่มสะสมงาน

2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทาง ในการ ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้น ไปพิจารณาการตัดสินใจเลื่อนช่วงชั้นกรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

3. การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน จะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเกณฑ์การจบช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเกณฑ์การตัดสินและ ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้น ตามเกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 (จบการศึกษาภาคบังคับ)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมิน การอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมิน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

मुख วิสัย (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคามทั้ง 9 ด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหรือการงานและอาชีพและกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสายประชาชนมีคะแนนความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการจัดทำอธิบายรายวิชาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนอีก 8 ด้านที่เหลือไม่มีความแตกต่างกัน

นิมิตร ต่อทัศนะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา โดยภาพรวมและรายชั้นตอนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา ที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยภาพรวมและรายชั้นตอนไม่แตกต่างกัน และผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

สิทธิพร เพชรล้ำ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในแต่ละด้าน มากที่สุด ด้านปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับปรุงการเลือกใช้สื่อ การปรับรายละเอียดของเนื้อหา การจัดสื่อการเรียนชิ้นใหม่ การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การขออนุมัติ

2. การพัฒนาด้านการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรักอาชีพท้องถิ่น ด้านการปรับรายละเอียดของเนื้อหา มีการศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม คำอธิบายรายวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตร ด้านการปรับปรุงและเลือกใช้สื่อ พบว่า มีการจัดหาและรวบรวมสื่อต่าง ๆ เพื่อประกอบการเรียนการสอนไว้อย่างหลากหลาย ด้านการจัดทำสื่อการเรียนชิ้นใหม่ มีการศึกษาจุดประสงค์ ขอบข่ายเนื้อหา คาบเวลาเรียน ความรู้ความสามารถผู้เรียนเพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการจัดทำสื่อชิ้นใหม่ ด้านการจัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมชิ้นใหม่ พบว่า มีการศึกษาโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร และจุดประสงค์ของหลักสูตรแม่บท ด้านการอนุมัติ อนุญาต พบว่า ได้มีการศึกษาระเบียบขั้นตอนวิธีปฏิบัติและเกณฑ์ในการขออนุมัติ

สุทวิช ชาญพิทยา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปฏิบัติการศึกษาที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษา ได้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุกโรงเรียน โดยมีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน และปรับปรุงและจัดทำสื่อการเรียนการสอนชิ้นใหม่ ทำให้นักเรียนเกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่น หลักสูตรที่โรงเรียนได้พัฒนาขึ้นมากคือ กลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความต้องการในระดับมาก

บุญพบ จันทมัตตุการ (2546 : 136) ได้วิจัยการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษานำร่อง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ศึกษาสภาพการจัดทำระดับปัญหา และแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนนำร่องปีการศึกษา 2545 พบว่า

1. สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนได้ดำเนินการครบองค์ประกอบ ทั้ง 8 ด้าน ด้านที่ดำเนินกิจการมากที่สุดคือ ด้านการจัดทำโครงสร้างหลักสูตร

ด้านการกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ การกิจเป้าหมาย ด้านการจัดการหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ ตามลำดับ

2. ระดับปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ครูโดยรวมเห็นว่ามีปัญหา อยู่ในระดับน้อย ด้านการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการวัดและประเมินผล ด้าน การบริหารจัดการหลักสูตร มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบ ได้แก่ บุคลากรไม่ เพียงพอ ขาดความรู้ ความเข้าใจ วิธีการไม่ชัดเจน ขาดความรู้ความมั่นใจ การวางแผนการ ดำเนินงานไม่เป็นระบบ ขั้นตอนไม่ชัดเจน เวลาดำเนินการมีน้อย

3. แนวทางแก้ไขปัญหาการจัดทำหลักสูตร จัดตั้งคณะกรรมการในการ ดำเนินงานประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน องค์กรภายนอก สร้างความ ตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ โดยยึดแนวหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เตรียมข้อมูลให้พร้อมเป็นระบบ จัดตั้งอำนวยการตรวจสอบผลการศึกษาให้เพียงพอ จัดเวลาสำหรับการ ดำเนินงานอย่างเพียงพอ มีกระบวนการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และดำเนินการปรับปรุง อย่างต่อเนื่อง

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ (2546 : บทคัดย่อ) รายงานการติดตามและ ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ในช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 พบว่า

1. ปัจจัยสนับสนุนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในส่วนปัจจัยภายในเรื่อง ของสื่อ มีความเหมาะสมแต่สื่อที่ใช้จัดการเรียนรู้ไม่เพียงพอ มีแหล่งเรียนรู้ภายใน ผู้บริหาร มีความรู้ มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ มีทักษะในการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วน ปัจจัยภายนอกชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อม จัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนและชุมชนเข้า มามีส่วนร่วม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เพียงพอ

2. ด้านกระบวนการใช้หลักสูตร สถานศึกษาได้จัดครูเข้าสอนได้ตรงตาม วุฒิ ความรู้ ความสามารถ มีการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยวิธีการประชุมอบรม ให้คำปรึกษาเยี่ยมชั้นเรียน ครูผู้สอนมีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ มากกว่าร้อยละ 97 โดยการศึกษาเอกสารหลักสูตร ใช้สื่อเทคโนโลยี แหล่งวิทยาการสาธิต เกม/เพลง ทำวิจัยในชั้นเรียนปฏิบัติตามหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งผู้บริหารได้ส่งเสริมผู้สอนทำ วิจัย นำภูมิปัญญาท้องถิ่นทรัพยากรในชุมชนมาใช้

นิติพร อินทรสิทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเตรียมด้านบุคลากร ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรและด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ส่วนปัญหาในการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรนั้น ด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ด้านสังคมและชุมชนและด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ยกเว้นด้านบุคลากรที่มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย” 2) สภาพการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัดโครงสร้างหลักสูตร การจัดทำสาระของหลักสูตร การกำหนดควิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดรูปแบบ วิธีการเกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้และการพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน ส่วนปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้น ส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ยกเว้น ด้านการจัดโครงสร้างหลักสูตรที่มีปัญหาอยู่ในระดับ “น้อย” 3) สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” ทุกด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาสื่อสารเรียนรู้ ส่วนปัญหาในการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ทุกด้าน

เมฆินทร์ เถนียง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการประเมินผลและมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการเตรียมความพร้อม 2) ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการใช้หลักสูตร

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนเครือข่าย สังกัดสำนักงานการ
 ประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน
 คือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและด้านการบริหารหลักสูตร ไม่แตกต่างกัน จำนวน
 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้าน
 การประเมินผล 3) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับการ
 ดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนเครือข่าย สังกัด
 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด คือควรสนับสนุน
 และจัดสรรงบประมาณเพื่อการเตรียมความพร้อม และการบริหารหลักสูตรให้มากยิ่งขึ้น
 ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและประชาสัมพันธ
 ให้ชุมชนได้รับทราบ ผู้บริหารโรงเรียนควรควบคุมกำกับ ติดตามประเมินผลและให้ความ
 ช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอย่างจริงจัง

สันติ มุกดาสนิท (2546 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาและเปรียบเทียบการ
 ดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามทัศนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
 การประถมศึกษาจังหวัดระยอง ใน 4 ด้าน คือ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร
 ด้านวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านระบบบริหารและการจัดการ จำแนกตาม
 อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหาร
 สถานศึกษา จำนวน 140 คน ผลการวิจัย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา มีปัญหาการดำเนินงาน
 ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ใน 4 ด้าน โดยรวม รายด้าน และรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับ
 ปานกลาง 2) ผู้บริหารที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์บริหาร และสถานศึกษาขนาด
 ต่างกันปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาใน 4 ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่
 ในระดับปานกลาง 3) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์บริหาร และ
 ขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีปัญหาโดยรวมรายด้านและรายข้อส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างไม่มี
 นัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีปัญหาด้านการบริหารแตกต่าง
 กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ผู้บริหารสถานศึกษามีปัญหาเพิ่มเติมว่าครูและ
 ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรน้อย ครูขาดการพัฒนาตนเองในด้านพฤติกรรม
 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและวัดผลประเมินผล ขาดแคลนงบประมาณ สื่อที่ทันสมัย
 และขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา 5) ผู้บริหารมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรมีการอบรม

ให้ความรู้ในการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรมีความตระหนักต่อวิชาชีพครูและควรมีการกระจายอำนาจในการบริหารงานในสถานศึกษาอย่างแท้จริง

พรรณทิพย์ บัวชุม (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่ายในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม และสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาที่ตัวบุคลากร เพราะทุกฝ่ายยังไม่พร้อมในการใช้หลักสูตร และมีปัญหาด้านงบประมาณ แนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนจะต้องมีการส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สำหรับนักเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมมือกันในการปรับปรุง และพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเคร่งครัด

จรัฐ เสนาวงศ์ (2547 : บทคัดย่อ) การศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2544 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2544 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยเอ็ดเขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ผลที่ได้คือ 1) ด้านการจัดทำหลักสูตร ค่าเฉลี่ยเป็น 3.86 2) ด้านการวัดและประเมินผล ค่าเฉลี่ยเป็น 3.78 3) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ค่าเฉลี่ยเป็น 3.74 4) ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ค่าเฉลี่ยเป็น 3.73 และ 5) ด้านการเตรียมความพร้อม ค่าเฉลี่ยเป็น 3.57 ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงาน การใช้หลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2544 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยเอ็ดเขต 2 ระหว่างผู้บริหารโรงเรียน กับครูผู้สอน ป. 1, ป. 4 และ ม. 1 รายด้านพบว่า ด้านการเตรียมความพร้อม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ ด้านการเตรียมความพร้อม โดยใช้วิธีของ เซฟเฟ้ พบว่า กลุ่มผู้บริหารมีระดับการปฏิบัติในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2544 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยเอ็ด เขต 2 มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกับกลุ่มของครูผู้สอน ม. 1 และครูผู้สอน ป. 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นพบว่าไม่แตกต่างกัน ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2544 ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่ามีเวลาในการจัดทำหลักสูตรน้อยมากและวิทยาการที่ให้การอบรมแต่ละจุดให้ความรู้แตกต่างกัน ทำให้ยากต่อความเข้าใจ คิดเป็นร้อยละ 20.83 รองลงมา คือ ผู้บริหารควรมีการกำกับติดตาม ประเมินผลและให้ความช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 14.17 และขาดแคลนบุคลากรในการจัดทำหลักสูตรคิดเป็นร้อยละ 10.28 ส่วนข้อคิดเห็นที่มีปัญหาน้อยที่สุด คือ เรื่องการจัดทำตารางสอนที่ใช้ทั้งหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเก่าซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.28

กนกวรรณ แสนคำ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า สภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาลำดับต่ำสุด คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) และด้านนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร สภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวม มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาลำดับต่ำสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) ด้านการเตรียมความพร้อม และด้านนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร ส่วนปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหานั้นแต่ละด้าน พบว่า ด้านความพร้อม ปัญหา คือ ความไม่เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน การดำเนินการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศยังไม่เป็นระบบ ภาระงานของบุคลากรมีมาก แนวทางแก้ไขควรจัดอบรม ศึกษาดูงานให้บุคลากรเพื่อความเข้าใจอย่างชัดเจนในหลักสูตร ปัญหาด้านการบริหารหลักสูตร

จุรีรัตน์ พินิจมนตรี (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพการใช้หลักสูตรการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนเห็นว่ามิในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการ

เรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในระดับมาก ส่วนปัญหาการใช้หลักสูตร การศึกษาทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียน เห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน

2. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน เห็นว่าโรงเรียนมีการ ปฏิบัติการใช้หลักสูตรโดยรวมและเป็นรายด้าน 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยส่วนใหญ่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่เห็นว่าโรงเรียน มีการปฏิบัติงานดังกล่าวมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในโรงเรียนขนาดกลางและ ขนาดเล็ก

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษา ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการใช้ หลักสูตร ใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นและต้องร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรต้องการ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ยูเนสโก (UNESCO. 1978 : 66) ได้สรุปปัญหาการใช้ หลักสูตรของบาง ประเทศในทวีเอเชีย ได้แก่ ออสเตรเลีย บังกลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และศรี ลังกา พบว่าปัญหาการใช้หลักสูตรเป็นปัญหาที่ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารหลักสูตรระดับต่างๆ ไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรของครู และผู้เกี่ยวข้องกับการ อบรมครูเกี่ยวกับหลักสูตรขาดประสิทธิภาพ ขาดแคลนเอกสารหลักสูตร ตำราเรียนไม่ทันสมัย ขาดแคลนหนังสืออ่านประกอบ และศูนย์พัฒนาหนังสือ ขาดการวางแผนที่ดีในการนำ หลักสูตรไปใช้

ฟ็อกซ์ (Fox. 2001 : Abstract) ได้ศึกษาการปฏิรูปหลักสูตรในกลุ่มโรงเรียน แอลโคราโด (นามสมมุติ) จากปี 1996 ถึง 2000 และข้อเสนอแนะสำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ที่ตามประวัติได้รับคะแนน "D" หรือ "F" ในรายวิชาคณิตศาสตร์ และหรือวิทยาศาสตร์ในขณะที่ได้รับระดับคะแนน "B" หรือสูงกว่าในรายวิชาอื่น ๆ ของตนมา โดยตลอด เป้าหมาย 7 ประการของมนุษยธรรมศึกษาของสมาคมเพื่อการนิเทศและการพัฒนา หลักสูตรได้ให้กรอบทฤษฎีสำหรับการศึกษารั้งนี้ และเป็นพื้นฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ เกี่ยวกับการสืบเสาะ 7 กลุ่ม ซึ่งสร้างสูตรวิธีการที่ใช้ในการสัมภาษณ์ภาคสนามกับกลุ่ม ตัวอย่างผู้ร่วมวิจัย 4 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยนักเรียน 6 คน ครู 6 คน ผู้ให้คำปรึกษา 6 คน

และผู้บริหาร 7 คน วิธีการศึกษาใช้วิธีการเปรียบเทียบแบบคงที่เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากกว่า 1,600 ชิ้น ที่เกิดจากการสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัย 25 ครั้ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าหลักสูตรขนาดเดียวเหมาะกับทุกคนซึ่งนำไปใช้ในลักษณะที่ไม่คงที่กับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางการศึกษานั้นปรากฏว่า ไม่สอดคล้องกับความต้องการด้านการพัฒนาของกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายหลายกลุ่มหรือของแต่ละบุคคลหลายคน ในขณะที่ข้อค้นพบอาจจะถูกตีความว่าเป็นความวิตกกังวลของนักการศึกษาและบุคลากรในกลุ่มโรงเรียนแอลโคราโดนั้น การมุ่งตรงคำวิพากษ์วิจารณ์ที่รวมอยู่ในสมาชิกของชุมชนการศึกษาอาจจะไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม แทนที่สิ่งนี้การวิเคราะห์ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ให้เหมาะสมขึ้น จึงกล่าวหาการปฏิรูปที่รัฐครอบงำซึ่งริเริ่มการพัฒนาหลักสูตรที่ไม่เกิดความรู้สึกไวต่อความต้องการของครูและความต้องการทางการสอน การเรียนและการพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล

เทเรสา แทค แชน วองซ์ (Teresa Tack Shan Wong, 2002 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทและความพร้อมของแต่ละโรงเรียน โดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยความร่วมมือของบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความเหมาะสมกับจุดแข็ง จุดอ่อน และเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน คณะทำงานมีปฏิสัมพันธ์ในการร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตรนักเรียน ซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นที่น่าพอใจของผู้เกี่ยวข้องและนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรและวิชาวิทยาศาสตร์

เวสต์ (West, 2002 : Abstract) ทำการศึกษาเพื่อจะแสดงให้เห็นว่ามีความตรงประเด็นเป็นอันมาก ในการพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงการสอน และหลักสูตรครุศาสตร์ศึกษาหลายหลักสูตร ได้ศึกษาการวางแผนล่วงหน้าซึ่งเข้มแข็งในการตัดสินใจแบบมีปฏิสัมพันธ์และมีการสะท้อนของครูวิชากายวิภาควิทยาชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ครูทั้ง 2 คน ได้รวมหน่วยหลักสูตรจุลชีววิทยาใหม่เข้าในรายวิชาวิภาควิทยาที่มีอยู่ตลอดปีของตน ในการศึกษามุ่งเน้นการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรครูทั้ง 2 นี้ ได้กระทำในระหว่างนำรายวิชาจุลชีววิทยาใหม่ไปใช้ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกรณีศึกษาแบบเสมือนธรรมชาติ ข้อค้นพบจากการสังเกตชั้นเรียนและการสัมภาษณ์ครูนำมาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อตีความการคิดของครู

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าการนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา ส่วนใหญ่มีปัญหาการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมาก และ

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหาร และครูผู้สอนมีปัญหาในการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาในการใช้หลักสูตรแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 แตกต่างกัน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีมากพอที่จะใช้เป็นแนวทางในการวิจัย และอ้างอิงผลการวิจัย จึงนับได้ว่าการศึกษาครั้งนี้ เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะพัฒนาหลักสูตรและการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY